

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНКИ НЕРВОВОЇ ЗБУДЛИВОСТІ КОНЕЙ ГУЦУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

М.Й. Головач

Закарпатський інститут агропромислового виробництва УААН

М.М. Головач

Науково-виробнича асоціація “Племконецентр”

Доведено, що коні з добрим потенціалом робочої продуктивності можуть бути частково або повністю непридатні до використання через свій норов, а також збудливий темперамент. Контроль і оцінку нервової збудливості повинні бути одними із головних критеріїв у селекційній роботі. Установлено придатність застосованих тестів для вивчення типологічних особливостей нервової діяльності коней гуцульської породи.

гуцульська порода, типи, нервова збудливість, тест, типи темпераменту, рівновага

У багатьох країнах звертають увагу на збереження генотипу місцевих порід тварин, підкреслюючи їх виняткову пристосованість до середовища, а тим самим - роль цінного генетичного матеріалу, який використовувався в селекції при вдосконаленні порід. У Карпатському регіоні такою є гуцульська порода коней, яка дуже цінна завдяки усесторонньому напрямку її використання. Вітчизняні та зарубіжні селекціонери [6,13-14] високо цінують характерні особливості коней гуцульської породи за їх добре здоров'я, високу роботоздатність, невибагливість до умов утримання і годівлі, пристосованість до роботи під сідлом і в упряжі, а також як в'ючних тварин у гірських умовах. Гуцульська порода коней, поряд з арабською, належить до старих аборигенних порід, що створювалися під впливом особливих умов вирощування, утримання і використання [10, 12]. Згадані М.Голландером породні типи: норійський, тарпан, орієнтальний і монгольський зустрічаються дуже рідко і їх можна об'єднати в оригінальний тип [2]. Тривалий час, залежно від потреб, цих коней використовували як у “чистоті” так і піддавали метизації, внаслідок чого виникли два нових типи гуцульського коня: верховий і погрублений [2, 4, 11].

У працях багатьох дослідників [8-9] звертається велика увага на доцільність оцінки властивостей нервової системи коней, у зв'язку з тим, що з кожним роком збільшуються напрями верхового використання коней (верхова їзда, гірський туризм, гіпотерапія). Близький контакт людини з конем, при цих напрямках їх використання, вимагають від тварин особливої слухняності і нервової рівноваги [3].

За І.П.Павловим встановлені 4 типи нервової діяльності: сильний врівноважений рухливий (сангвінік), сильний врівноважений пасивний (флегматик), сильний неврайонований (холерик) і слабкий (меланхолік), пов'язані з продуктивністю тварин (властивості коней перемагати у скачках і змаганнях) [5]. Професор С.В. Стояновський [7] пов'язує типи вищої нервової діяльності тварин з інтенсивністю у них обміну речовин і енергії. Реакції при застосуванні світла і звуку пояснюються характерним способом життя тварин у природних умовах. Поряд із цим індивідуальні особливості вищої нервової діяльності необхідно постійно враховувати при обслуговуванні тварин, їх тренінгу і використанні [1]. Тому постало необхідним вивчення нервової збудливості коней гуцульської породи трьох різних типів з метою практичного

застосування в конярстві тестів на полохливість, звукового і “у лабіринті” для використання як одного з критеріїв оцінки в селекційній роботі.

Матеріал і методи досліджень. Дослідження проведені на трьох групах коней гуцульської породи у племрепродукторі, селекційному центрі НВА “Племконецентр”. До I групи (дослідна) входили 5 кобил і 5 жеребців оригінального типу, до II групи (дослідна) – 5 кобил і 4 жеребці верхового типу, до III групи (дослідна) – 5 кобил і 4 жеребці поглубленого типу. Кожен кінь був підданий тестам на полохливість і звуковий. Зібрано також оцінки темпераменту і поведінки коней при щоденному обслуговуванні конюхом (у балах: від 1 - надмірно збуджений; до 12 - спокійний. У коней трьох груп проведено також оцінку процесу запам'ятовування на підставі тесту “у лабіринті”. Стереотип поведінки коней під час тестів визначено за часом реакції в секундах, а також за кількістю балів від 1 (збуджені) до 12 (спокійні). Дослідження проведено за методом, описаним проф. М.Будзинським, із пристосуванням тестів до умов гірського іподрому “Гуцульські стежки”. Проби кроком і риссю проведено чотириразово і на підставі отриманих результатів розраховано середні показники ($M \pm m$) і показник мінливості (C_v).

Результати досліджень. Результати оцінки нервової рівноваги кобил гуцульської породи на полохливість, звуковий тест і “у лабіринті” наведено на рис. 1.

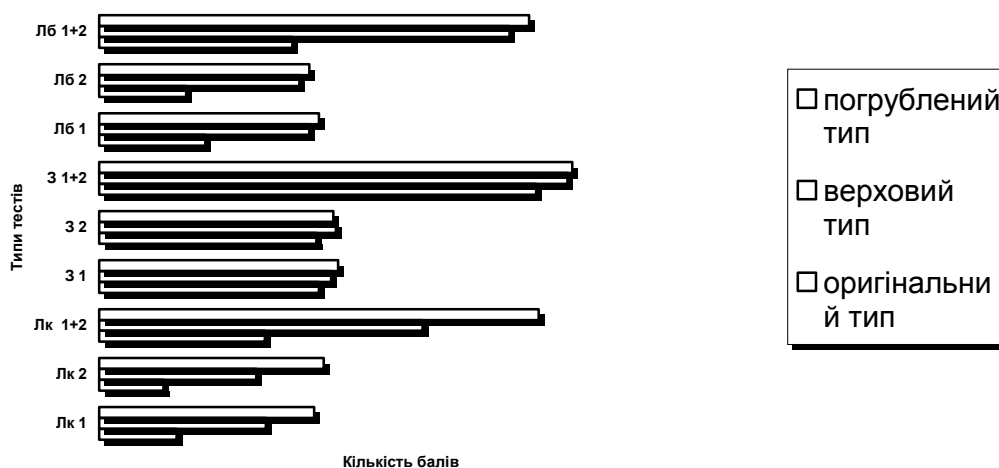

Рис. 1 Оцінка нервової рівноваги кобил гуцульської породи різних типів:

Лк 1 – тест на полохливість (прохід); Лк – тест на полохливість (повернення); Лк – 1+2 – тест на полохливість (разом); З 1 – звуковий тест (прохід); З 2 – звуковий тест (повернення); З 1+2 – звуковий тест (разом); Лб 1 – тест “у лабіринті” (прохід); Лб 2 – тест “у лабіринті” (повернення); Лб 1+2 – тест “у лабіринті” (разом).

Найбільшим зрівноваженням характеризувалися кобили поглубленого типу, які в тесті на полохливість і при проходженні лабіринту отримали найвищу середню кількість балів, тоді як кобили оригінального типу – найменшу. Кобили верхового типу зайняли при цій оцінці проміжне місце (табл. 1). При оцінці за звуковим тестом кобили оригінального типу одержали середню сумарну кількість балів – 18,10; кобили верхового типу – на 1,3 бала більше. Кобили поглубленого типу одержали за згаданим показником 19,60 бала, що на 1,5 бала більше від кобил оригінального типу і на 0,2 бала більше від кобил верхового типу.

1. Оцінка нервової рівноваги кобил гуцульської породи різних типів

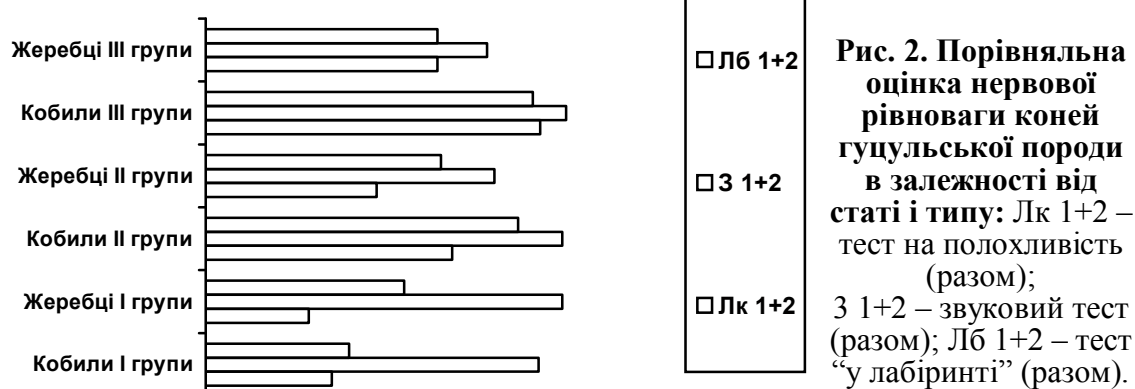
Тести		Оригінальний тип		Верховий тип		Погрублений тип	
		M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv
На полог- ливість	прохід	3,20±0,55	3,90	6,90±1,12	3,62	8,90±0,89	2,24
	повернення	2,66±0,60	3,68	6,50±2,23	7,69	9,30±1,23	2,95
	разом	6,86±0,66	2,18	13,4±1,22	2,05	18,20±1,23	1,51
Звуковий	прохід	9,10±0,78	1,92	9,60±1,04	2,34	9,90±0,67	1,51
	повернення	9,00±1,33	3,33	9,80±1,04	2,29	9,70±1,00	2,31
	разом	18,10±1,33	1,65	19,40±1,12	1,28	19,60±1,00	1,14
“у лабіринті”	прохід	4,40±1,11	5,68	8,70±1,12	2,87	9,10±0,66	1,64
	повернення	3,60±0,89	5,55	8,30±0,78	2,11	8,70±0,45	1,15
	разом	8,00±1,22	3,43	17,00±1,12	1,47	17,80±0,78	0,98

При оцінці жеребців за нервовою рівновагою були одержані наступні результати (табл. 2).

2. Оцінка нервової рівноваги жеребців гуцульської породи різних типів

Тести		Оригінальний тип		Верховий тип		Погрублений тип	
		M±m	Cv	M±m	Cv	M±m	Cv
Наполохли- вість	прохід	2,70±0,67	5,55	5,75±0,62	2,17	7,62±0,62	1,64
	повернення	2,80±0,55	4,46	5,87±0,75	2,55	8,12±0,62	1,54
	разом	5,50±0,67	2,72	9,30±0,62	1,34	12,60±0,75	1,19
Звуковий	прохід	8,90±0,55	1,40	10,75±0,62	1,16	10,00±0,87	1,75
	повернення	10,50±0,89	1,90	8,87±0,50	1,13	9,12±1,00	2,19
	разом	19,40±1,00	1,15	15,70±1,00	1,27	15,30±1,12	1,47
“у лабіринті”	прохід	5,10±0,67	2,94	8,62±0,62	1,45	7,62±0,50	1,31
	повернення	5,70±0,56	1,19	7,37±1,62	4,40	8,12±0,36	0,92
	разом	10,80±0,78	1,62	12,80±1,62	2,53	12,60±0,62	0,99

За результатами тесту на пологливість найвищі показники мають жеребці погрубленого типу (12,60 бала), а найнижчі – жеребці оригінального типу (5,50 бала). За звуковим тестом найбільше балів отримали жеребці оригінального типу (19,40 бала), а за тестом “у лабіринті” – жеребці верхового типу (12,80 бала). Порівняльна оцінка показників нервової рівноваги коней (рис.2) виявила достовірну різницю між групами коней.

Аналізуючи середні загальні показники бальної оцінки можна визначити, що найбільшим урівноваженням характеризуються кобилі ІІІ групи, які у звуковому тесті отримали в середньому 19,6 бала, а найменшим – жеребці І групи, які в тесті на переляк отримали в середньому 5,6 бала. При проходженні

“лабіринту” (тест Лб 1+2) більшу кількість балів отримали кобили II і III групи, що переважали жеребців відповідно на 4,2 і 5,2 бала.

Висновок. Результати проведених досліджень підтверджують можливість практичного застосування методу оцінки нервової діяльності коней за нервовою рівновагою їх у тестах на полохливість, звуковому і “у лабіринті”. Цінність методу полягає у використанні його не тільки для селекційної роботи при доборі пар але й для практичного застосування при добиранні коней для верхової їзди, гіпотерапії і гірського туризму.

Бібліографічний список

1. Георгиевский В.И. Физиология сельскохозяйственных животных.- Москва: Агропромиздат, 1990.- С. 480-490.
2. Головач М.Й., Головач М.М. Походження і типи гуцульської породи коней //Наук.Вісник ЛНАВМ ім.С.З.Гжицького.-Л-в, 2005.-Т. 7, №3.- Ч.3.- С. 26-33.
3. Головач М.Й., Ганинець П.П., Головач М.М. Використання коней гуцульської породи та їх помісей для різних форм гіпотерапії// Сільський господар.-2005.- № 7-8.- С. 16-18.
4. Державна племінна книга коней гуцульської породи.- Київ-Харків, 1949.-Т. I.- С. 5-29.
5. Кравченко Н.А. Разведение сельскохозяйственных животных.- Москва: Колос, 1973.- С. 201-202.
6. Попадюк С.С. Дослідження генетичного потенціалу та природної резистентності гуцульської породи коней: Автореф. дис. ...канд.с.-г. наук.- Л-в, 2002.- С. 9-10.
7. Стояновский С.В. Биоэнергетика сельскохозяйственных животных: особенности и регуляция.- Москва: Агропромиздат, 1985.- С. 179-182.
8. Budzynski M., Siomka Z., Soltys I., Annaliza porownawcza wynikow oceny pobudliwosci nerwowej koni rasy huculskiej i konikow polskich //Annales UMCS, sectio EE. Vol. XIII, 17.-1990.-S.131-141.
9. Budzynski m., Kamieniak I., Sapula M., Soltys I., Budzynska M., Krupa W., Brejta M. Charakterystyka reaktywnosci koni huculskich // Annales UMCS, sestio E.E. Vol. XIX. 22.-2001.-S.172-179.
10. Hackl E. Der Berg – Tarpan der Waldkarpater gennant Huzul.- Vien-Lipsk. 1938.- S.5-76, 262-334.
11. Holowacz M. Perspektywy hodowiane koni huculskich i ich krzyzowek w Karpackim regionie Ukrainy // Koni huculski w Euroregionie Karpackim.- Rudawka Rymanowska, 2003.-S.17-22.
12. Hollander VM. Koni huculski.- Warszawa.-1938.-S.4-22.
13. Jackowski M., Gondek K. Behavior of the hucul horses from the Bieszczady national park on the non-fenced pastured // Наук. Вісник ЛНАВМ ім. С.З.Гжицького.- Л-в, 2005.- Т. 7, №3.- Ч.3.- С. 141-146.
14. Maier M., Jansen P., Holovach M. The breeding of ponies and their use //Mat. III Symposium Ukraine Ostrrreich Landwirtschaft: Wissenschaft und Praxis. Tscemixci, 2000.- P.162.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ РЕЗУЛЬТАТОВ ОЦЕНКИ НЕРВНОЙ ВОЗБУДИТЕЛЬНОСТИ ЛОШАДЕЙ ГУЦУЛЬСКОЙ ПОРОДЫ

М.Й.Головач, Закарпатский институт агропромышленного производства УААН

М.М. Головач, Научно-производственная ассоциация “Племконцентр”

Доказано, что лошади с хорошим потенциалом рабочей продуктивности могут быть частично или полностью непригодны для использования из-за своего злобного характера, а также возбудительного темперамента. Контроль и оценка нервной возбудительности должны быть одним из главных критериев в селекционной работе. Установлено пригодность использованных тестов для изучения типологических особенностей нервной деятельности лошадей гуцульской породы.

COMPARATIVE ANALYSIS OF ESTIMATION SCORES OF ESTIMATION SCORES OF NERVOUS EQUILIBRIUM OF HUCUL HORSES

M.J. Holovach, M.M. Holovach

It was proved, that horses with good potential can be partly or completely useless because of malicious and excessively irritable temper. Control and valuation of nervous excitability of horses should be one of basis criterion in selection work. It was confirmed that applied tests can be useful for the estimation of nervous irritability of hucul horses and their types.

УДК 636. 082.463.5

ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ СПЕРМИ ВІД ПОРОДИ ТА ВІКУ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ

О.Ф Гончар, С.В.Кузєбний

Черкаський інститут АПВ

У статті викладено результати досліджень морфологічних показників сперми бугаїв-плідників симентальської та голштинської порід, досліджені кількісні та якісні показники, в залежності від порядкового номеру садки, сезонності та вікової динаміки.

Бугаї-плідники, порода, сперма, морфологічні показники

Про якість сперми не можна судити враховуючи лише кількість сперматозоїдів та їх рухливість. Встановлено, що рухливість сперматозоїдів не завжди визначає здатність до запліднення. Рухливість зберігається значно довше ніж запліднювальна здатність еякуляту [1].

Наступним показником, який би міг, на думку деяких авторів, характеризувати запліднювальну здатність сперми є її морфологія [2-4]. При використанні сперми для штучного осіменіння підвищення кількості аномальних спермій веде до зниження запліднюваності. Встановлено, що, не дивлячись на невеликий відсоток патологічних спермій, існує кореляція між цим показником та запліднювальною здатністю сперми [5]. В умовах сучасного ведення господарства, застосування передових технологій відтворення сільськогосподарських тварин та збільшення обсягів штучного осіменіння, якість нативної сперми відіграє важливу прогностичну роль для подальшої її технологічної обробки [6-8].

У сперматогенезі причини з'явлення аномальних гамет пов'язують із порушеннями мітозу та мейозу. Майже всі сперматозоїди, які мають хромосомні аномалії швидко дегенерують, хоча деякі з них залишаються життєздатними тривалий час. Вплив породи, порядкового номеру садки, сезонності та вікової динаміки на морфологічні показники сперматозоїдів до кінця не вияснено.